

Biblioteksplan 2020-2023

Dokumentnamn	Dokumenttyp	Senast reviderad	Beslutsinstans
Biblioteksplan 2020-2023	Plan	2019-12-16 § 298	Kommunfullmäktige
Dokumentansvarig/processägare	Version	Diarienummer	Giltig till
Barn- och utbildningsförvaltningen	3	19KS613	2023-12-31
Dokumentinformation	Biblioteksplan		
Dokumentet gäller för	Biblioteksverksamhet inom Piteå kommun		

Bakgrund

På nationellt plan regleras biblioteksverksamheten av Bibliotekslagen och Skollagen. Där framgår att kommunerna ska ansvara för folk- och skolbiblioteksverksamheten samt anta en lokal biblioteksplan som ska styra och reglera verksamheten på kommunal nivå. Planen skall vara ett politiskt styrdokument som ska antas av Kultur och Fritidsnämnden samt av Kommunfullmäktige. En Biblioteksplan ska omfatta en analys av det samlade biblioteksbehovet i en kommun och åtgärder för hur dessa behov skall tillgodoses. Förutom folkbiblioteksverksamheten ska den även omfatta biblioteksbehovet vad gäller utbildning, omsorg, vård och näringsliv.

Vid utformandet av planen ska hänsyn tas till målen i gällande verksamhetsplan, Kultur- och fritidsnämndens verksamhetsplan, Kulturplan för Norrbotten samt de mål och visioner som bibliotekssamarbetet på länsnivå omfattas av. Folkbiblioteksfrågorna sorterar under Kultur- och fritidsnämnden medan skol- och gymnasiebiblioteksfrågorna sorterar under Barn- och utbildningsnämnden. Biblioteksplanen beskrivs utifrån Piteå kommuns vision *Det är hit man kommer när man kommer hem* och de fyra strategiska områden som upprättats för att nå visionen: *Barn och unga – vår framtid, Utbildning, arbete och näringsliv, Demokrati och öppenhet samt Livsmiljö*. Under varje strategiskt område beskrivs en kortfattad behovsanalys, strategier och åtgärder.

I bibliotekslagen står det att det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsutveckling och åsiktsbildning samt främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. I bibliotekslagen står det också att biblioteken ska arbeta för en ökad digital delaktighet genom att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet. Prioriterade grupper för bibliotekens verksamhet är barn och unga, personer med funktionsvariation, de nationella minoriteterna samt personer med annat modersmål än svenska.

Skollagen säger att eleverna i skolan ska ha tillgång till skolbibliotek, i betydelsen en gemensam och ordnad resurs av medier och information som ställs till elevernas och lärarnas förfogande och som ingår i skolans pedagogiska verksamhet med uppgift att stödja elevernas lärande. Organiseringen av skolbiblioteksverksamheten är flexibel och ordnas på olika sätt beroende på de lokala förhållandena. Skolbiblioteken har stor betydelse för barns och ungdomars läsning, insamlandet av information och för förmågan att arbeta källkritiskt. Skolbiblioteket och skolbibliotekarien bör enligt Skolinspektionen vara en naturlig del i utvecklandet av undervisningen.

Syfte

Biblioteksplanen ska vara en övergripande plan som utgår från kommunmedborgarnas behov av biblioteksservice från de allra yngsta medborgarna till de äldsta. Planen ska ge en tydlig överblick över bibliotekets verksamheter och ansvarsfördelning samt framtida inriktning.

Styrdokument för biblioteksverksamheten i Piteå

- Bibliotekslagen (SFS 2013:801)
- Skollagen (2010:800 2 kap. 36 §) Lokaler och utrustning och tillgång till skolbibliotek
- Piteå kommuns verksamhetsplan
- Barnkonventionen
- Demokratins skattkammare – förslag till en nationell biblioteksstrategi
- Mål/visioner för bibliotekssamarbete på länsnivå
- Kulturplan för Norrbotten

Avgränsning

Handlingsplanen omfattar enbart bibliotek inom den kommunala organisationen. Förutom ett antal konkretiserande åtaganden styr planen inte på detaljnivå. Tanken är istället att den ska ligga till grund för utformandet av biblioteksorganisationens verksamhetsplaner under perioden 2020-2023.

Uppföljning/utvärdering

Uppföljning och utvärdering sker i samband med de årliga verksamhetsberättelserna.

Revidering

Planen ska revideras med början 2023 och en ny plan ska antas före årets utgång.

Barn och unga – vår framtid

Mål

- Barn och unga har en trygg och utvecklande uppväxt och använder inte alkohol eller droger
- Barn och unga har möjlighet att ta del av ett varierat kultur- och fritidsutbud

Behovsanalys

Bibliotekslagen anger tydligt att barn och unga ska vara en prioriterad målgrupp för biblioteken, tillsammans med personer med funktionsvariation, de nationella minoriteterna och personer med annat modersmål än svenska. Folkbibliotekens uppdrag gentemot dessa grupper är att främja språkutveckling och stimulera till läsning. För att nå så många barn som möjligt prioriteras samarbetet med skola och förskola för att låta barnen besöka biblioteken under skoltid. I övrigt sorterar skol- och gymnasiebiblioteksfrågor under Barn och utbildningsförvaltningen. I arbetet med att nå de mindre barnen är samarbetet med barnhälsovården viktigt. Biblioteket får kontakt med nyblivna föräldrar genom deras föräldragrupper.

En viktig resurs för barnen på biblioteken är personalen. För att biblioteket ska kunna fungera som en trygg plats och en frizon krävs att där finns vuxna närvarande. Barn har samma rätt till rådgivning och vägledning som vuxna besökare och rätt till kompetent och utbildad personal.

För att locka barn till biblioteken även på fritiden är det viktigt med läsfrämjande aktiviteter i lokalerna.

Strategier

Biblioteket samarbetar med Barnvårdscentralen (BVC) för att komma i kontakt med nyblivna föräldrar på ett tidigt stadie och på så vis informera om bibliotekets verksamhet och barns språkutveckling.

Bokprat för skolbarn är och bör vara en högt prioriterad aktivitet. Biblioteket bjuder in skolklasser till besök där de lär sig vad ett bibliotek är och får ta del av inspirerande bokpresentationer. Detta gäller även elever inom särskolan, hörselklass och klasser för elever med autismspektrumtillstånd (AST). Bokprat kan ges på fysiska bibliotek och på Bokbussen.

Biblioteket kan stötta och komplettera skolan när det gäller undervisning i medie-och informationskunnighet och källkritik. Samarbetet mellan skola och bibliotek skulle gynnas av en skolbibliotekarie. Denna skulle fungera som en länk mellan de två verksamheterna för att utveckla samarbetet mellan skola och folkbibliotek. Folkbibliotek är en inspirationskälla för litteratur, en kravlös plats som ger nya idéer. En skolbibliotekarie kan arbeta tillsammans med elever och lärare i skolan och vara en del av läsundervisningen och svenskämnet, samt samarbeta med bibliotekspersonalen för att samnyttja folkbibliotekens resurser.

Lovaktiviteter på biblioteken är efterfrågade och uppskattade av både barn och vuxna i deras närhet och de ska prioriteras i synnerhet under Läslovet. Även barn och unga med funktionsvariation ska kunna ta del av dessa.

Enligt Barnkonventionen, som blir lag i Sverige från och med 1 januari 2020, ska barnens egna åsikter beaktas vid utformning av all verksamhet. Biblioteken bör därför inhämta synpunkter från barn och unga på lämpligt sätt och på regelbunden basis för att därigenom kunna anpassa mål och planer efter barnens önskemål och behov.

Varje år ansöker barnavdelningen om ett viktigt budgettillskott genom inköpsstöd från Kulturrådet. För att biblioteket ska ha rätt att ansöka om stödet får inte bokanslagen minska vare sig inom folk- eller skolbiblioteken. Minskat kommunalt anslag innebär uteblivet statligt bidrag.

Åtgärder

- En förvaltningsövergripande arbetsgrupp tillsätts, med representanter från såväl skola som bibliotek, med uppdrag att utarbeta ett förslag till handlingsplan för skolbibliotekens arbete.
- Genomföra regelbundna tillgänglighetsgranskningar med barnperspektiv
- Särskilt avsatta statliga pengar kommer att sökas från Kulturrådet för att genomföra det så kallade Bokstartsprojektet som riktar sig till barn i åldern 0-6 år och deras föräldrar
- Träffa nyblivna föräldrar via Barnavårdscentralen (BVC)

Exempel på aktiviteter

- Sagostunder för allmänheten
- Lovaktiviteter, särskilt på Läslovet
- Fortsatt samarbete med allmänskulturen kring författarbesök och teaterföreläsningar på bibliotek och bokbuss.
- På lämpligt sätt inhämta synpunkter från barn och unga om barn- och ungdomsverksamheten på biblioteken
- Arbeta med insatser rörande källkritik gentemot barn och unga
- Utveckla biblioteken som virtuell mötesplats genom att delta i arbetet med den länsgemensamma ungdomsaktiviteten på Goodreads

Utbildning, arbete och näringsliv är grunden för all välfärd

Mål

- Piteå ska år 2020 ha 43 000 invånare och till 2030 46 000 invånare
- Piteå ska erbjuda goda förutsättningar för ett livslångt lärande

Behovsanalys

Satsningar på utbildning, arbete och näringsliv för att skapa tillväxt är avgörande för kommunens utveckling. Digitaliseringen är en av de faktorer som skapar störst förändring i dagens samhälle och det livslånga lärandet har allt mer kommit att handla om att navigera sig i det nya digitala samhället. Allt fler samhällstjänster blir digitala och andra alternativ erbjuds sällan. Kommunens bibliotek spelar en stor roll i att överbrygga de digitala klyftorna.

Biblioteket ska finnas med som en naturlig del av det livslånga lärandet. I grundskolan fungerar folkbiblioteket som ett komplement till skolbiblioteket. Då läggs grunden för att besökarna ska känna sig bekväma i biblioteksmiljön och under livets olika skeden återkomma för att söka information, kunskap och förströelse.

Gällande biblioteks- och skollag omfattar inte vuxenutbildningen vilket innebär att Folkhögskola, Komvux och SFI inte kan ställa några regelrätta krav på biblioteksverksamhet. Studenter vid dessa instanser är dock till stor del hänvisade till kommunens folkbibliotek, vilket gör biblioteken till en viktig kugge i den kommunala infrastrukturen för vuxnas lärande.

Strategier

Inte bara de digitala utan även de ekonomiska klyftorna ökar i samhället. Det stöd och den digitala utrustning som kan lånas på bibliotek har en utjämnande effekt för socioekonomiskt utsatta personer samt personer i digitalt utanförskap. Detta leder på sikt till en mer jämlik kommun. Biblioteket arbetar i dag med bokningsbar personlig digital hjälp, nationella kampanjveckor så som All Digital Week och E-medborgarveckan samt uppsökande verksamhet för att nå ickebesökare.

Distansstudier ökar och vi ser ett växande behov av fler studieplatser och grupprum. Dessa resurser är också användbara för elever i grund- och gymnasieskola, föreningar och liknande. Till studenter och övriga besökare erbjuder biblioteket tidskrifter i pappersformat, databaser, fjärrlån, studieplatser och grupprum för olika studieaktiviteter. På stadsbiblioteket och biblioteksfilialerna finns det möjlighet att låna datorer, det finns också trådlöst nätverk att koppla upp sig mot.

Det är viktigt att nyanlända tidigt kommer i kontakt med biblioteket för att se möjligheterna i att använda biblioteket både som informationskälla och mötesplats. Biblioteken ska aktivt förmedla medier på olika språk. Genom samarbete med Norrbottens Regionbibliotek och Internationella biblioteket ska behovet av medier inom efterfrågade språkområden tillgodoses. Alla folkbibliotek erbjuder gratis nedladdningar av tidskrifter på över 60 olika språk genom tjänsten PressReader.

Biblioteket ska fungera som ett allmänt minne men inte som arkiv. För att låntagarna ska kunna ta del av aktuella och attraktiva medier måste beståndet ständigt aktualiseras så att besökarna erbjuds ett kvalitativt utbud med både bredd och djup.

Biblioteket har vidare som uppgift att hjälpa privatpersoner, studenter och företag att hitta extern information via fjärlån eller med hjälp av elektronisk media. För att kommunmedborgarna ska få möjlighet att delta i arbets- och samhällslivet erbjuder biblioteket i mån av plats arbetsträning, arbetspraktik och praoplatser.

Åtgärder

- Anpassa mediebeståndet utifrån kommunens demografi och prioriterade grupper
- Se över likvärdigheten gällande digitala resurser på kommunens samtliga bibliotek
- Utöka antalet studieplatser och grupprum
- Införa utskriftssystem med självservice utan krav på bibliotekskort för att öka tillgänglighet och integritet
- Öka tillgängligheten på Stadsbiblioteket med 10 timmar i veckan gällande återlämning, avhämtning av reservationer och utskrifter

Exempel på aktiviteter

- Via kontinuerlig medieplanering hålla ett aktuellt mediebestånd med både bredd och djup
- Fortsätta bygga upp beståndet av litteratur på mångspråk och lätt svenska
- Översätta lånereglerna till ännu fler språk
- Grupper från SFI bjuds kontinuerligt in till biblioteket för presentation av verksamheten
- Bokpåsar med böcker skrivna på lätt svenska samt med information om biblioteksverksamheten placeras i SFI:s lokaler

Demokrati och öppenhet

Mål

- Piteå präglas av en samhällsgemenskap med mångfald som grund
- Service och bemötande utformas jämställt i kommunens alla verksamheter

Behovsanalys

Behovsanalysen utgår ifrån bibliotekslagens andra paragraf som lyder: ”Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning”. Det gäller tjänster, verksamhet, samt lokal och läge.

Vårt samhälle är mångfacetterat och består av människor med olika förutsättningar och bakgrund. För att motverka fördomar och segregation behövs en neutral plats att mötas på. Biblioteket är en sådan. Det är kostnadsfritt för alla att besöka oavsett politisk eller religiös tillhörighet. Därför kallas det ofta för samhällets vardagsrum. Här sker möten på flera plan mellan alla som vistas i vårt samhälle. Biblioteket ska präglas av öppenhet för olika perspektiv och stå fri från censur. Det ska präglas av engagemang, delaktighet och mångfald samt ta intryck av omvärlden. Besökarnas behov ska ställas i centrum och biblioteket ska vara till för alla på lika villkor. För att alla i samhället ska kunna ta del av information är det viktigt att det finns tjänster, verksamhet och lokaler som är anpassade till människors olika förutsättningar.

Det är viktigt att biblioteket följer med i samhällsutvecklingen och förändrar verksamheten i takt med nya behov. I dagens informationssamhälle är sociala medier en del av människors liv. Sökalgoritmernas funktion gör att det är lätt att hamna i en filterbubbla som endast presenterar information av en viss typ och inte ger några alternativ. Extrema åsikter, Fake News och hatforum präglar delar av det digitala flödet. Den objektiva journalistikens plats i samhället minskar, samtidigt som alternativa media med vinklade budskap ökar. Här har biblioteken en viktig roll som demokratiaktör och genom att erbjuda kunskap om informationshantering, objektiva medier och faktagranskat material.

Strategier

Alla bibliotekets besökare ska känna sig respekterade och delaktiga. Biblioteket ska ägna särskild uppmärksamhet åt grupper inom de sju diskrimineringsgrunderna (kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsvariation, sexuell läggning och ålder) genom att erbjuda media som belyser deras livssituation och förutsättningar, i former som är särskilt anpassade för deras behov.

De som använder sig av bibliotekets tjänster ska ha möjlighet att påverka dem. Den grundläggande servicen ska vara gratis, men det ska finnas möjlighet att ta ut avgifter för exempelvis utskrift, kopiering, scanning, fjärrlån, förseningsavgifter och hyra av mer kostsamma medier. Genom samarbetet med övriga bibliotek i länet breddas utbudet av litteratur eftersom det går att låna och lämna tillbaka böcker på vilket folkbibliotek som helst i länet. Även utbudet av databaser och e-medier gynnas av länssamarbetet.

Biblioteket strävar efter att ha hög tillgänglighet med generösa öppettider. Genom den länsgemensamma hemsidan Bibblo.se är det möjligt att använda sig av bibliotekets tjänster dygnet runt. Den nya bokbussen innebär att servicen på landsbygden och till de som inte själva har möjlighet att besöka biblioteket förbättrats avsevärt.

För att främja fri åsiktsbildning ska biblioteken erbjuda tillgång till objektiv fakta i periodika, databaser och faktaböcker. Elektronisk utrustning som exempelvis datorer och läsplattor ska vara moderna och välfungerande.

Programverksamheten ska vara bred. Biblioteken ska verka för att det ska finnas något för alla. Det kan handla både om informativa och underhållande föreläsningar och aktiviteter. I bibliotekets verksamhet ska det även anordnas träffar för information om digitala hjälpmedel och för att öka förståelsen för hur den digitala världen fungerar. Det gäller t.ex. hur filterbubblor uppstår, hur du hanterar ditt digitala flöde och hur algoritmer fungerar. Biblioteket arbetar också med information om källkritik.

Åtgärder

- Fortlöpande kompetensutveckling av personalen i medie- och informationskunnighet. Personalen ska känna sig trygg i uppgiften att vägleda besökarna om hur informationstekniken kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet och i kulturlivet
- Samarbeta med olika externa aktörer och synliggöra detta i marknadsföringen
- Följa upp och utvärdera bibliotekets användarundersökningar
- Förbättra tillgängligheten genom att erbjuda ”meröppet” i Rosviks bibliotek

Exempel på aktiviteter

- Anordna aktiviteter för att minska de digitala klyftorna och utveckla den digitala kompetensen i samhället gällande följande områden: användarteknik, förhållande till digital användning, filterbubblor och sökalgoritmer
- Synliggöra bibliotekens tjänster och verksamhet utanför bibliotekslokalen genom uppsökande verksamhet och pop-up bibliotek
- Anordna aktiviteter som stimulerar till möten och samhällsengagemang med lokal anknytning
- Anordna aktiviteter som främjar integration
- Anordna boktipsträffar för vuxna
- Utveckla arbetet med ”boken kommer”
- Anordnar Kafé å läs, Stick å läs, bokcirklar, arrangemang i samband med kampanjveckor och Världsbokdagen.

Livsmiljö

Mål

- Samhällsbyggnad ska utgå från socialt, ekologiskt och ekonomisk hållbarhet
- Piteå ska vara tryggt och tillgängligt för alla
- Piteå ska erbjuda attraktiva och varierande boendemiljöer
- I Piteå utgör kulturen en drivkraft för demokrati, tillväxt och samhällsutveckling

Behovsanalys

Biblioteken är en naturlig och självklar del av piteåbornas livsmiljö i livets alla skeden. Kommunens fysiska bibliotek ska därför vara centralt och strategiskt belägna så att biblioteken och bokbussen kan fungera som lättillgängliga mötesplatser. Tillgängligheten ska också anpassas och utvecklas i samklang med vad som händer på webben och i kommunikationsformerna på sociala medier. Bibliotekets lokaler bör tillgänglighetsanpassas både för barn och vuxna så långt det är möjligt för att vara en plats dit personer med olika behov kan vända sig. Utifrån bibliotekens uppdrag och samhällets utveckling kan det handla om tillgång till digitala media och datorer, användarutbildning, grupparbetsplatser, läshörnor, läsecirklar, boksamtal, programverksamhet och mötesverksamhet. Samverkan med andra aktörer är viktigt för att fler ska upptäcka bibliotekens innehåll och möjligheter. Investeringar i nya tekniska lösningar kan göra de biblioteken mer tillgängliga än de är idag.

För att upprätthålla en god service till barn och vuxna med olika former av funktionsvariationer tillhandahåller biblioteket lättlästa böcker, talböcker, talsyntes, förstoringsprogram, ledstråk och hörslina.

Strategier

Biblioteket vill erbjuda en trygg och lustfylld miljö utifrån Biblioteken i Norrbottens värdegrund: inspirerande, berikande, paus och möten. Här ska finnas möjlighet till läsning och eftertanke, samtal och kulturella upplevelser, enskilt eller tillsammans med andra. Oberoende av en persons socioekonomiska ställning, genustillhörighet, etnicitet, funktionsvariation och/eller kulturella status. Biblioteket ska utifrån sina aktiviteter kunna erbjuda både spontana och planerade möten. Biblioteket ska ses som samhällets vardagsrum dit man kan gå, vara och utveckla sig. Den fysiska och digitala miljön utvecklas hela tiden för att öka tillgängligheten till bibliotekets rum och medier.

Läsning och att väcka läslust är den bas verksamheten vilar på. Det är viktigt att erbjuda såväl bredd som djup i bibliotekets samlingar, samtidigt som de ska vara lätta att hitta i och exponerade på ett tilltalande sätt. Lika viktigt är det att biblioteken följer samhällsutvecklingen och kan förändra sin verksamhet utifrån nya behov. Därför bör alternativ till pappersboken erbjudas i form av digitala varianter av media och även film, musik och spel. Det ska finnas gratis tillgång till digitala hjälpmedel för personer med lässvårigheter, exempelvis talböcker.

Åtgärder

- Anpassa service, arbetsmetoder, miljö och teknik för att öka tillgänglighet och mångfald
- Göra hemsidan Bibblo.se mer användarvänlig
- Om investeringsmedel beviljas bygga en hiss vid Öjebyns bibliotek för ökad tillgänglighet för besökare med funktionsvariation
- Skyltning med synlig biblioteksymbol som underlättar för besökarna att hitta till biblioteket, såväl i stadskärnan/byarna som vid infarterna

Exempel på aktiviteter

- Kontinuerlig uppdatering av tillgänglighetsguider
- Återkommande tillgänglighets- och trygghetsvandringar
- Att så långt det är möjligt kunna erbjuda enklare förfriskningar på biblioteken exempelvis kaffe och saft.